

**ZDRUŽENIE SUDCOV
SLOVENSKA**
Štúrova 29
041 51 Košice

Návrh na podanie podnetu na prijatie legislatívnej úpravy v oblasti
súdnictva Súdnu radou Slovenskej republiky

Vážená pani predsedníčka Súdnej rady SR ,

Združenie sudcov Slovenska na základe stanov, ktoré vychádzajú z obsahu právne relevantných medzinárodných dokumentov je oprávnené zabezpečovať nezávislosť súdnictva a sudcov, obhajovať ich záujmy a presadzovať právny štát.

V záujme zabezpečenia uvedeného cieľa združenia, zasielame Vám návrh v oblasti legislatívy na realizáciu pôsobnosti súdnej rady predkladať ministrovi spravodlivosti podnety na prijatie všeobecne záväzných právnych predpisov týkajúcich sa súdnictva (§ 4 ods.1 písm.c/ zák. č. 185/2002 Z. z. v platnom znení).

Navrhujeme legislatívne úpravy:

1. **v oblasti statusu sudcov (zák. č. 385/2000 Z. z. v platnom znení) – odchodné (§ 21 ods.2), príplatok za výkon funkcie sudcu a príplatok k dôchodku pozostalých – (§ 95)**
2. **realizácia pôsobnosti súdnej rady (zák. č. 185/2002 Z. z. - § 7 ods.3)**
3. **oprávnenia predsedu súdnej rady na rokovaníach orgánu národnej rady (zák. č. 350/1996 Z. z. - § 20, § 28 zák.)**

Návrh znenia novely uvedených ustanovení

K bodu 1/

Navrhujeme zakotviť **nové inštitúty – predčasné odchodné a výsluhový dôchodok**

Doplniť zákon o nové ustanovenie § 21a v znení:

§ 21a
Predčasné odchodné

ods.1/ Sudcovi patrí **predčasné odchodné** ak sa vzdal funkcie sudcu a vykonával funkciu sudcu najmenej 20 rokov. Neplatí to, ak sa sudca vzdá funkcie v období disciplinárneho stíhania pre závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu.

ods.2/ Výmera predčasného dôchodku sa určuje podľa úpravy § 21 ods.2 veta druhá zákona.

Doplniť zákon o nové ustanovenie § 95a v znení:

§ 95a
Výsluhový príplatok za výkon funkcie sudcu

ods.1/ Sudcovi, ktorý má nárok na predčasné odchodné patrí výsluhový príplatok, ak požiada ministerstvo o priznanie výsluhového príplatku.

ods.2/ Pre rozhodovanie o výsluhovom príplatku za výkon funkcie sudcu, určenie jeho výšky a zvýšenie príplatku platia ustanovenia § 95 ods.4, 6, 7 zákona.

Upraviť ustanovenie § 95 ods.2, ktoré sa týka príplatku k dôchodku pozostalých

Navrhujeme nasledovné znenie v **§ 95 ods.2 písm.a/, b/** - za slovami ...vo výške 60 % z príplatku za výkon funkcie sudcu **doplniť text** „alebo z výsluhového príplatku“ .

V **§ 95 ods.2 písm.c/** za slovami ...vo výške 30 % z príplatku za výkon funkcie sudcu **doplniť text** „alebo z výsluhového príplatku“.

K bodu 2/

§ 7 ods.3 zák. č. 185/2002 Z. z. **doplniť** o nasledovný text:

Predseda súdnej rady rozhoduje o tom, či je možné v priebehu zasadnutia uskutočňovať obrazové záznamy, obrazové alebo zvukové prenosy.

K bodu 3/

§ 20 ods.1 zák. č. 350/1996 Z. z. **doplniť** nasledovne:

Za textom (ďalej len „predseda najvyššieho kontrolného úradu“) **uviesť – predseda Súdnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „predseda súdnej rady“)** a... (pokračovanie v texte generálny prokurátor...).

§ 28 ods.2 cit. zák. doplniť nasledovne:

Za textom – Predsedovi ústavného súdu **doplniť text - predsedovi súdnej rady.**

D ô v o d o v á s p r á v a k návrhu novely

K bodu 1/ (§ 21a, § 95a – predčasné odchodné, výsluhový príplatok)

Súčasná zákonná úprava zakotvuje oprávnenie sudcu na **odchodné výlučne len pri skončení výkonu funkcie** sudcu po nadobudnutí nároku na **starobný dôchodok**, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok.

Zhodne zakotvuje právo sudcu na **príplatok za výkon funkcie sudcu, len ak** má sudca nárok na výplatu starobného, predčasného starobného alebo invalidného dôchodku.

Z judikatúry ústavného súdu (**PL ÚS 27/2015**) vyplýva, že medzinárodné dokumenty (odporúčania) týkajúce sa súdnictva, nemajú len „odporúčací“ charakter, ale v zmysle čl. 1 ods.2 ústavy majú aj značnú právnu relevanciu.

Výslovne v rozhodnutí ústavného súdu sú citované, ako právne relevantné dokumenty aj Odporúčanie CM/Rec (2010)12 Výboru ministrov Rady Európy z 17.11.2010 a Európska charta štatútu sudcov z júla 1998.

Odporúčanie CM/Rec (2010)12 v rámci kapitoly VI (postavenie sudcu) upravuje aj dĺžku trvania funkcie a nepreložiteľnosť (články 49 až 52).

V čl. 50 je uvedené „funkčné obdobie sudcov musí byť stanovené zákonom. **Doživotná funkcia sudcu môže byť ukončená** iba v prípade závažného porušenia disciplinárnych alebo trestnoprávných predpisov v zákonom stanovených prípadoch, alebo ak sudca **už ďalej nemôže vykonávať** sudcovskú funkciu. **Skorší odchod do dôchodku musí byť umožnený** len na základe žiadosti sudcu alebo zo zdravotných dôvodov“.

Európska charta štatútu sudcov upravuje v časti 6 (**odmeňovanie a sociálne zabezpečenie**), že na sudcov vykonávajúcich sudcovskú funkciu ako povolanie **sa musí vzťahovať sociálne zabezpečenie, t.j. ochrana** v prípade mimoriadnych sociálnych rizík, najmä choroby, materstva, invalidity, staroby a smrti, t.j. zaručenie ochrany pred rizikovými sociálnymi okolnosťami (**bod 6.3**).

Je zrejme, že podľa štandardov odporúčaní sa musí sudcovi na základe žiadosti umožniť skorší odchod do dôchodku, aby sa garantovala jeho ochrana pred rizikovými sociálnymi okolnosťami.

Takýmito okolnosťami môže byť aj zhoršenie psychickej odolnosti vplyvom dlhodobopôsobiacich javov na organizmus vznikajúcich pri sústavnej osobnej komunikácii (aj kontroverznej) s účastníkmi súdnych konaní, ktorí presadzujú rozdielne záujmy, ako aj s ďalšími subjektmi.

Z ústavnej úpravy zániku funkcie sudcu (čl. 147 ods.1,2) vyplýva, že naša právna úprava v súlade s uvedenými medzinárodnými dokumentmi **zakotvuje ukončenie doživotnej funkcie sudcu obligatórne pre spáchanie úmyselného trestného činu alebo pre disciplinárny postih za čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu, ako aj fakultatívne (možný zánik funkcie) pri dosiahnutí veku 65 rokov alebo zo zdravotných dôvodov, ktoré mu bránia riadne vykonávať sudcovské povinnosti najmenej počas jedného roka.**

Zákon neupravuje garanciu ochrany pred najmä negatívnymi rizikovými sociálnymi okolnosťami spočívajúcimi aj v zhoršenom zdravotnom stave pre dlhoročné zvýšenie psychickej záťaže pri výkone súdnictva.

Naša právna úprava zabezpečuje poskytovanie odchodného a výsluhového dôchodku u policajtov a profesionálnych vojakov, ktorým sa skončil služobný pomer, ak trval tento služobný pomer najmenej 15 rokov (zák. č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov).

Je zrejme, že uvedené osoby vykonávajú služobný pomer v rámci štátnej služby, t. j. plnia povinnosti pri zabezpečení funkcie patriacich štátu (vnútorná bezpečnosť a poriadok, obrana štátu a pod.).

Výkon sudcovského povolania (čl. 145a ods.2 ústavy) zabezpečuje plnenie úloh štátnej moci v oblasti súdnej moci (jedna z troch rovnocenných zložiek štátnej moci), keďže vymenovaním za sudcu vzniká a zánikom funkcie sudcu zaniká osobitný vzťah sudcu k štátu (§ 25 ods.1 zák. č. 385/2000 Z. z., ktorý upravuje právne vzťahy sudcu).

Status prokurátora je upravený v zák. č. 154/2001 Z. z. v platnom znení, ktorý v časti „Dôchodkové zabezpečenie“ upravuje aj výsluhový dôchodok prokurátora (§ 137a v znení „Výsluhový dôchodok prokurátora ustanoví osobitný zákon“).

Praktické poznatky v justícii preukazujú aj existenciu tzv. vyhorenia (opotrebovania, vyčerpania) časti sudcov, ktorí dlhoročne vykonávajú jednu z najnáročnejších duševných činností nevyhnutne spojených s výrazne zvýšenou psychickou záťažou. Ide jednoznačne o odbornú špecializovanú prácu (výkon súdnictva – čl. 142 ústavy) s vysokými nárokmi na myslenie a rozhodovanie o voľbe správneho postupu v konaní a spravodlivého rozhodovania.

Splnenie zámeru medzinárodných dokumentov si vyžaduje odlišnú právnu úpravu odchodného a príplatku za výkon funkcie sudcu.

Na žiadosť sudcu je preto potrebné zakotviť oprávnenie na odchodné, ak odpracoval vo výkone súdnictva určité dlhšie časové obdobie.

Za vhodné považujeme zakotviť nárok na odchodné ak sudca oznámil, že došlo k zániku jeho funkcie vzdaním sa (čl. 146 ústavy) a splnil podmienku výkonu funkcie sudcu ako povolania (výkonu súdnictva) odpracovaním **najmenej 20 rokov**.

Keďže ide o skrátenie obdobia výkonu ústavnej funkcie, t.j. predčasný odchod, ako reprezentanta súdnej moci, je vhodné zakotviť nový inštitút s názvom „predčasné odchodné“. Pri splnení týchto podmienok by mal nárok na odchodné vo výške určenej ustanovením § 21 ods.2 statusového zákona, t. j. ako vzniká sudcovi pri nadobudnutí nároku na odchodné po odpracovaní rôzneho obdobia, aby nedochádzalo k diskriminácii pri určení výšky odchodného u všetkých sudcov.

Legislatívna úprava musí ovšem **zabrániť** účelovému konaniu sudcov, ktorí by sa vzdali funkcie sudcu postupom podľa čl. 146 ústavy (oznámenie prezidentovi republiky) v čase, keď sa začalo proti nim disciplinárne konanie za závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu, kde je disciplinárnym opatrením vždy odvolanie z funkcie sudcu. Ide o dôvod obligatórneho zániku funkcie sudcu v zmysle čl. 147 ods.1 ústavy, kde súdna rada i prezident republiky sú povinní odvolať sudcu z ústavnej funkcie (porovnaj **PL ÚS 10/05**). Nevznikne preto nárok sudcovi na predčasné odchodné za tejto právnej situácie.

Je zároveň zrejmé, že **nárok na predčasné odchodné** je v menšom rozsahu, vzhľadom na zachovanie rovnakého princípu určovania výšky odchodného pre všetkých sudcov (§ 21 ods.2 zákona).

Zároveň by sa zakotvil nový inštitút - **výsluhový príplatok za výkon funkcie sudcu**, po odpracovaní 20 rokov výkonu súdnictva, ktorého výška mesačného príplatku, postup rozhodovania a zvyšovanie príplatku by bola zhodná so zákonnou úpravou príplatku za výkon funkcie sudcu podľa § 95 ods.4, 6,7 zákona.

Uvedená úprava by zabezpečila viaceré pozitíva.

Umožnilo by **urýchlenie obmeny** sudcovského stavu príchodom tzv. nevyčerpaných sudcov. Zároveň by zabezpečila **úspory v rezorte**, keďže noví sudcovia majú oprávnenie na výrazne nižší základný plat a tzv. predčasne odchádzajúci sudcovia by mali nároky len na alikvotnú časť odchodného aj príplatku k dôchodku.

Po 20-tich rokoch výkonu funkcie sudcu patrí **odchodné vo výške 4,6 násobku** základného platu sudcu, pričom maximálne odchodné je vo výške 10 násobku základného platu sudcu.

Výsluhový príplatok za výkon funkcie pri odpracovaní 20 rokov je vo výške **16 %** priemerného platu sudcu (20x 0,8 % z priemerného platu sudcu - § 95 ods.4) a maximálny príplatok je vo výške **28 %** priemerného platu sudcu, keďže patrí príplatok za výkon funkcie najviac za 35 rokov výkonu funkcie sudcu (35x0,8 - § 95 ods.5).

Základný plat nastupujúceho sudcu (novozvoleného sudcu) je vo výške 90 % základného platu. Základný plat sudcu okresného súdu pri 20 rokoch výkonu funkcie je vo výške 115 % a u sudcu krajského súdu vo výške 120 %. Základný plat sa určuje z priemerného platu v zmysle zák. č. 120/1993 Z. z., t.j. ako trojnásobok priemernej mzdy pracovníka v národnom hospodárstve za predchádzajúci kalendárny rok.

Príplatok k dôchodku pozostalých pravdepodobne spĺňa kritéria o **diskriminačnej úprave**, lebo priznáva nárok len pre tých pozostalých, u ktorých došlo k úmrtiu sudcu (poručiteľa) až po vzniku nároku na príplatok za výkon funkcie sudcu, t.j. ak má sudca nárok na výplatu starobného, predčasného starobného alebo invalidného dôchodku (len pri odchode do dôchodku).

Prehliada sa skutočnosť, že účelom príplatku k dôchodku pozostalých je zabezpečiť čiastočnú náhradu straty finančného zabezpečenia životnej úrovne rodiny sudcu. Je preto spravodlivejšie (nediskriminačné) pre zabezpečenie uvedeného účelu neviazať nárok pozostalých na právo sudcu na vznik starobného, resp. invalidného dôchodku, ale na odpracovanie väčšieho počtu rokov vo výkone súdnictva. Vhodné je preto upraviť, že príplatok k dôchodku pozostalých patrí aj vtedy, ak zomretý sudca bol vo výkone súdnictva najmenej 20 rokov (t.j. neodišiel do dôchodku a došlo k zániku funkcie jeho úmrtím).

K bodu 2/ (§ 7 ods.3)

Podľa **čl. 26 ods.1 ústavy** sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

Podľa **čl. 26 ods.4 ústavy** slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť iba zákonom.

Uvedená ústavná úprava sa obsahom zhoduje s **čl. 10 Dohovoru** (zakotvuje ochranu slobody prejavu ako aj jej obmedzenie).

Z judikatúry vyplýva, že **obmedzenie slobody prejavu** podľa čl.26 ods.4 ústavy, ako základného práva, je **dovolené len** vtedy, ak sa splní formálna podmienka zákona a dve kumulatívne materiálne podmienky. Formálna podmienka znamená, že obmedzenie prijme národná rada v právnom predpise so silou zákona. Prvou materiálnou podmienkou je požiadavka, aby obmedzenie slúžilo na ochranu práv a slobôd iných, alebo sa ním musí chrániť verejný poriadok alebo mravnosť. Druhou materiálnou podmienkou je podmienka nevyhnutnosti prijatia obmedzenia (PL ÚS 15/98, II. ÚS 28/96).

V rámci súdneho konania **podliehajú zákonnému obmedzeniu** obrazové záznamy, obrazové prenosy a zvukové prenosy (§ 34 ods.4 zák. č. 385/2000 Z. z.), o ktorých rozhoduje v priebehu pojednávania sudca. Sudca nie je ovšem oprávnený rozhodovať o tom, či umožní

vyhotovovať zvukový záznam, keďže toto právo občana (vyhotoviť zvukový záznam, ale nie realizovať zvukový prenos) je v súlade aj s čl. 10 Dohovoru (III. ÚS 169/03).

V rámci verejných zasadnutí súdnej rady, kde je právo účasti občianskej verejnosti je potrebné zabrániť rušivému pôsobeniu externých aj interných faktorov (II. ÚS 28/96), preto sa musí zákonom zakotviť (inak nie je splnená formálna podmienka obmedzenia slobody na prístup k informáciám) oprávnenie predsedu zhodne ako je zakotvené v statusovom zákone (zák. č. 385/2000 Z. z.) o oprávnenie sudcu na súdnom pojednávaní.

Realizácia zvukových a obrazových prenosov nemôže totiž byť postihovaná upraveným oprávnením predsedu vykázať z miestnosti osoby pre rušenie zasadnutia, keďže oprávnenie predsedu obmedziť uvedené garantované základné právo na informácie prítomných osôb je prípustné len nepovolením realizácie uvedených prenosov. **Právo na vykázanie z miestnosti sa totiž vzťahuje na inú nevhodnú činnosť osôb**, ktoré rušia svojim správaním dôstojný priebeh zasadnutia súdnej rady.

Realizácia ústavného práva na prístup k informáciám (čl. 26 ods.1 ústavy) nespĺňa kritéria negatívneho správania sa prítomných osôb na zasadnutí. Uvedené ústavné právo môže byť obmedzené len zákonom (formálna podmienka obmedzenia základného práva), čo umožňuje naša ústava aj Dohovor.

Je preto potrebná vhodná úprava, ako je zakotvené oprávnenie sudcu (§ 34 ods.4 zák. č. 385/2000 Z. z.) rozhodovať, či je možné v priebehu zasadnutia uskutočňovať obrazové záznamy, obrazové alebo zvukové prenosi. Zároveň sa tým rešpektuje aj judikatúra ústavného súdu, že nie je možné obmedziť právo občana na uskutočňovanie zvukového záznamu z rokovania orgánu verejnej moci.

K bodu 3/ (§ 20 ods.1, § 28 ods.2)

Uvedené ustanovenie upravuje **účasť ústavných činiteľov na schôdzkach národnej rady** (prezident republiky, predseda vlády, ostatní členovia vlády, predseda ústavného a najvyššieho súdu, predseda najvyššieho kontrolného úradu a generálny prokurátor). Zakotvuje právo týchto verejných činiteľov byť prítomný na schôdzkach národnej rady a neprípustnosť ich vylúčenia zo schôdzí národnej rady.

Ústavným činiteľom uvedeným v § 28 ods.2 je možné na ich žiadosť udeliť slovo so súhlasom národnej rady, pričom nie je možné aplikovať zákonnú úpravu o obmedzení času ich prejavu.

Vzhľadom na ústavnú úpravu postavenia **predsedu** Súdnej rady SR (čl. 141a ods.2,3,7 ústavy), ktorá vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, je zrejmé, že **je najvyšším predstaviteľom** osobitného nezávislého ústavného orgánu súdnej moci (PL ÚS 2/2012).

Jeho ústavné postavenie je nepochybne rovnocenné s vyššie uvedenými predstaviteľmi výkonnej moci, súdnej moci, nezávislého orgánu kontroly hospodárenia i čelného predstaviteľa orgánu presadzujúceho ochranu práv a zákonom chránených záujmov.

Je preto nevyhnutné **odstrániť legislatívny nedostatok** zakotvením zhodného oprávnenia predsedu súdnej rady v oboch zákonných ustanoveniach (§ 20 ods.1, § 28 ods.2).

Štrbské Pleso 20.11.2017

JUDr. Juraj Sopoliga
prezident
Združenia sudcov Slovenska